

Halfjaarbericht 2018

Inhoudsopgave

1. Kerncijfers	3
2. Halfjaarverslag	6
3. Profiel	9
4. Actuele ontwikkelingen	11
Uitfasering van het Groningengas	12
Het Klimaatakkoord: hoe dragen wij bij?	14
Ontwikkelingen regulering	16
5. Resultaten eerste helft 2018	17
Gasunie Transport Services	18
Gasunie Deutschland	19
Participations	20
Business Development	21
Veiligheidsresultaten	22
6. Risicomanagement	23
7. Bestuursverklaring	25
8. Geconsolideerde halfjaarrekening	27
Verkorte geconsolideerde balans (vóór winstbestemming)	28
Verkorte geconsolideerde winst- en verliesrekening	30
Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten	31
Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen	32
Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht	33
Toelichting op de verkorte geconsolideerde financiële overzichten	34
Overeenstemmingsverklaring	37
Oordelen en schattingen door het management	38
Nadere toelichting	39
1. Rentedragende leningen	40
2. Kortlopende financieringsverplichtingen	41
3. Personeelsbeloningen	42
4. Overige langlopende verplichtingen	43
5. Financiële instrumenten	44
6. Financiële informatie per segment	46
7. Omzetverantwoording	48
Beoordelingsverklaring	49

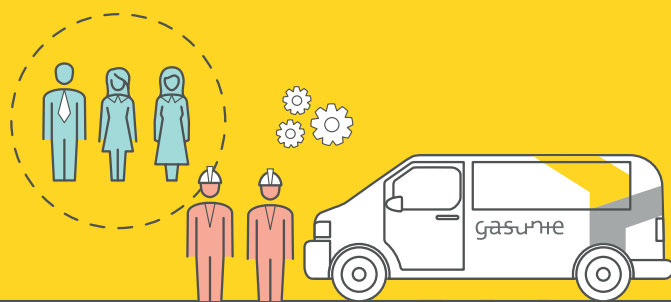

Kerncijfers

<i>In miljoenen euro's</i>	Eerste halfjaar 2018	Eerste halfjaar 2017
Winst- en verliesrekening		
Opbrengsten	671	740
EBITDA	440	519
EBIT	287	372
Resultaat na belastingen	234	291
Kasstroomoverzicht		
Kasstroom uit operationele activiteiten	360	442
Kasstroom uit investeringsactiviteiten	-168	-92
Kasstroom uit financieringsactiviteiten	-197	-555
Netto kasstroom	-5	-206
Niet-financiële kengetallen		
Getransporteerd volume (TWh)	588	593
Total Reportable Frequency Index	2,3	4
Leidingbeschadigingen	2	1
Leveringszekerheid (aantal niet of late gasleveringen)	0	1

<i>In miljoenen euro's</i>	30-jun	31-dec-17
	2018	
Balans		
Vaste activa	9 579	9 604*
Eigen vermogen	5 740	5 775*
Balanstotaal	9 830	9 852
Kentallen		
Geïnvesteed kapitaal	9 185	9 200
Netto schuld	3 562	3 493
Credit ratings		
Standard & Poor's	AA-	AA-
Moody's Investors Service	A2	A2

*) Aangepaste openingsbalans vanwege implementatie IFRS 15

Halfjaarverslag

Financiële resultaten

Kerncijfers

<i>In miljoenen euro's</i>	Eerste halfjaar 2018	Eerste halfjaar 2017
Opbrengsten	671	740
Totale lasten	-385	-368
Bedrijfsresultaat	287	372
Financiële baten en lasten	-34	-45
Aandeel in resultaat joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividend overige kapitaalsbelangen	48	31
Resultaat verkoop deelnemingen	-	19
Resultaat voor belastingen	300	376
Belastingen	-66	-85
Resultaat na belastingen	234	291

Opbrengsten

De gerealiseerde opbrengsten in het eerste halfjaar zijn € 69 miljoen lager dan in dezelfde periode vorig jaar. Dit heeft voornamelijk te maken met de implementatie van het nieuwe methodebesluit, voor de reguleringsperiode 2017-2021, voor Gasunie Transport Services B.V. (GTS) in 2017.

De tarieven die GTS en Gasunie Deutschland (GUD) aan hun klanten in rekening mogen brengen, zijn gereguleerd. Deze worden door de toezichthouders in respectievelijk Nederland en Duitsland bepaald aan de hand van de te verwachten toegestane omzet en de verwachte capaciteitsboekingen. In het eerste halfjaar 2017 waren, in afwachting van het nieuwe methodebesluit voor GTS, de tarieven uit 2016 nog van toepassing op de Nederlandse gereguleerde activiteiten. De tarieven voor het huidige methodebesluit zijn van toepassing sinds 1 juli 2017, met terugwerkende kracht naar 1 januari 2017. Per 1 januari 2018 zijn de tarieven verlaagd met de jaarlijkse efficiencykorting (x-factor) uit het methodebesluit.

In 2018 is een nieuw methodebesluit voor de periode 2018-2022 van kracht geworden voor GUD. De BNetzA heeft aan de hand van een benchmark de individuele efficiëntie van de netbeheerders bepaald. De efficiëntie van GUD bedraagt 100%, waardoor het effect van het nieuwe methodebesluit op de toegestane omzet beperkt is.

De methode van regulering in zowel Nederland als Duitsland bevat diverse zogenoemde reguliere 'nacalculaties'. Als de werkelijke omzet afwijkt van de toegestane omzet, wordt het verschil verrekend in de tarieven van volgende jaren. Ook voor een deel van de energiekosten voor het gastransport geldt een mechanisme van nacalculatie. In de omzettarieven van 2018 wordt door GTS € 25 miljoen terugbetaald en wordt door Gasunie Deutschland € 9 miljoen terugontvangen. Gasunie zal, op basis van de huidige financiële vooruitzichten voor het gehele jaar 2018, op basis van het reguleringssysteem per saldo circa € 8 miljoen in toekomstige tarieven (2019 en verder) terugontvangen.

Naast een lagere omzet voor de Nederlands gereguleerde activiteiten, is de omzet van niet gereguleerde activiteiten € 8 miljoen hoger dan in 2017. BBL levert de grootste bijdrage aan deze stijging, vanwege de benutting van de gunstige marktomstandigheden in het eerste kwartaal.

Bedrijfsresultaat

Het bedrijfsresultaat over het eerste halfjaar van 2018 is, in vergelijking tot dezelfde periode in 2017, met € 85 miljoen gedaald. Naast de eerdergenoemde daling van de opbrengsten met € 69 miljoen, zijn de energiekosten voor het gastransport in het eerste halfjaar gestegen ten opzichte van 2017. Deze stijging heeft te maken met een toename van de import van H-gas en de daarbij benodigde inzet van stikstof voor de conversie naar laagcalorisch gas. Die maakt een verdere daling van de productie uit het Groningenveld mogelijk. Daarnaast spelen de koude winterperiode en de gestegen energieprijzen een belangrijke rol in deze toename. De afschrijvingskosten zijn eveneens hoger. Dit komt onder meer door het versneld afschrijven van twee compressoren die (tijdelijk) buiten gebruik zijn gesteld.

Resultaat na belastingen

De financiële baten en lasten zijn € 11 miljoen lager dan in het eerste halfjaar 2017 vanwege het aflossen van een obligatielening aan het eind van het eerste kwartaal 2017, resulterend in een lagere rentedragende leningenpositie. Het aandeel in het resultaat van joint ventures, geassocieerde deelnemingen en dividenden van overige kapitaalsbelangen neemt toe met € 17 miljoen vanwege een hogere dividenduitkering door Nord Stream. In 2017 heeft Gasunie haar aandeel in ICE Endex verkocht. Dit heeft geresulteerd in een eenmalig resultaat desinvesteringen in geassocieerde deelnemingen van € 19 miljoen.

Bovenstaande ontwikkelingen leiden tot een resultaat na belastingen van € 234 miljoen. Dat is € 57 miljoen lager dan in dezelfde periode vorig jaar.

Financiële vooruitzichten

Hoewel de bedrijfsresultaten in het eerste halfjaar van 2017 hoger waren dan in 2018, zorgen de implementatie van het genoemde methodebesluit voor GTS en de afboeking op de GUD-assets van € 150 miljoen die wij in het tweede halfjaar van 2017 hebben gedaan ervoor dat het tweede halfjaar van 2018 naar verwachting beter zal zijn. Over geheel 2018 zullen de resultaten hoger uit komen dan over 2017.

Het resultaat na belastingen uit reguliere bedrijfsactiviteiten zal naar verwachting circa € 325 - € 350 miljoen bedragen.

De uitgaven voor vervangings- en uitbreidingsinvesteringen zullen voor geheel 2018 naar verwachting circa € 350 - € 400 miljoen bedragen en vallen daarmee aanzienlijk hoger uit dan in 2017. De belangrijkste redenen voor deze toename zijn de meerjarige investeringen in het pijpleidingproject EUGAL en de voorziene bouw van de stikstofinstallatie.

Financiering

Gasunie heeft in het eerste halfjaar van 2018 geen obligaties uitgegeven. Wel heeft Gasunie op de geldmarkt kortlopende leningen aangetrokken in de vorm van onderhandse leningen en Euro Commercial Paper (ECP). Van de € 680 miljoen stand-by faciliteit is geen gebruik gemaakt. In oktober 2018 moet een obligatielening van € 300 miljoen worden afgelost.

Credit ratings

In juni 2018 heeft Moody's Investors Service de lange termijn kredietwaardigheidsbeoordeling herbevestigd. Onze lange termijn credit rating bij Moody's Investors Service blijft A2 met een positieve outlook. De korte termijn rating blijft P-1. Daarnaast heeft Gasunie een credit rating van Standard & Poor's Rating Global Ratings. Onze lange termijn credit rating is AA- met een stabiele outlook. De korte termijn rating bedraagt A-1+.

Profil

Gasunie heeft twee hoofdactiviteiten: het verzorgen van transportdiensten via het gastransportnet in Nederland en Duitsland en het aanbieden van overige infrastructuurdiensten. Onze infrastructuur verbindt leveranciers en eindgebruikers van energie als internationaal knooppunt in de aan- en doorvoer van aardgas. We beheren en ontwikkelen daarvoor gasinfrastructuur en gashandelsplaatsen: gastransportnetwerken, internationale transitleidingen, gasopslag, gasinfrastructuur en virtuele gashandelsplaatsen. We dragen hiermee bij aan een liquide, competitieve, betrouwbare Europese gasmarkt. Ook zetten we onze kennis en ervaring van energie-infrastructuur en markten in om de energietransitie mogelijk te maken en te versnellen.

Het gastransport in Nederland wordt verzorgd door Gasunie Transport Services (GTS) en in Duitsland door Gasunie Deutschland (GUD). We zijn een staatsdeelneming met als enige aandeelhouder de Nederlandse Staat. Onze medewerkers werken verspreid over ruim 30 locaties in Nederland en Noord-Duitsland, met vertegenwoordigingen in Den Haag, Brussel en Moskou. Ons hoofdkantoor bevindt zich in Groningen; onze Duitse hoofdvestiging in Hannover.

Omzetregulering Nederland en Duitsland

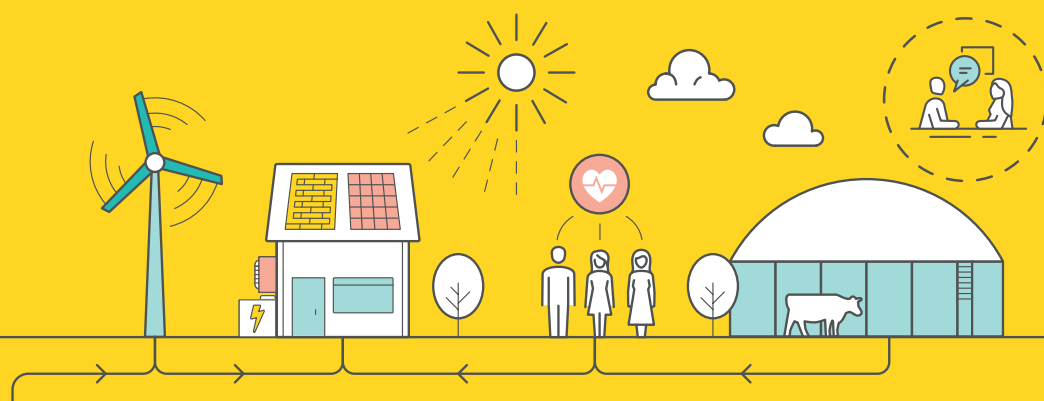
De transportdienstverlening in Nederland en Duitsland is gereguleerd. De tarieven worden bepaald door de toegestane omzet voor het desbetreffende jaar te delen door de geschatte omvang van de capaciteitsboekingen. De toegestane omzet bestaat uit een kapitaalkostenvergoeding voor het geïnvesteerd vermogen, een vergoeding voor de jaarlijkse afschrijvingskosten, en een vergoeding voor de operationele kosten. Voor de energiekosten van het gastransport geldt een mechanisme van (gedeeltelijke) nacalculatie.

Als de omvang van capaciteitsboekingen en daarmee de omzet in de praktijk anders is, wordt het verschil in volgende jaren verrekend. De tarieven worden jaarlijks vastgesteld door de toezichthouders die elke drie tot vijf jaar de methode van regulering opnieuw bepalen. De toezichthouder in Nederland is de Autoriteit Consument & Markt (ACM) en in Duitsland de Bundesnetzagentur (BNetzA).

Participations

De overige infrastructuurdiensten, die niet of ten dele gereguleerd zijn, worden geleverd door onze businessunit Participations. Deze neemt de door de afdeling Corporate Business Development ontwikkelde projecten gericht op bestaande infrastructuur en hernieuwbare energie-oplossingen in beheer.

Meer over deze deelnemingen kunt u lezen in ons jaarverslag 2017.

Actuele ontwikkelingen

Uitfasering van het Groningengas

Naar aanleiding van de aardbeving bij Zeerijp op 8 januari 2018 heeft de minister van Economische Zaken en Klimaat 29 maart jl. besloten de gaswinning uit het Groningenveld op zo kort mogelijke termijn volledig te beëindigen. Uiterlijk per oktober 2022 en indien mogelijk al eerder, moet de jaarlijkse gaswinning tot onder 12 miljard m³ dalen.

Daarna wordt ingezet op verdere vermindering, totdat de gaswinning uit het Groningenveld uiteindelijk stopt. Het wetsvoorstel "Minimaliseren van de gaswinning uit het Groningenveld" met meer details over deze nieuwe winningsstrategie ligt op dit moment bij de Tweede Kamer.

De positie van gas in Europa

Mede door de afbouw van het Groningengas en als gevolg van de energietransitie zal de rol van aardgas in de Nederlandse energiemix veranderen. Op de korte en middellange termijn speelt aardgas in Nederland nog een dominante rol. Op de langere termijn verwachten we een daling van de aardgasvraag. Door de lagere productie van Groningengas zal de Nederlandse import van aardgas toenemen, en de export van laagcalorisch gas naar Duitsland, België en Frankrijk vanaf 2020 afnemen. Als gevolg van deze ontwikkelingen neemt de vraag naar transportcapaciteit voor aardgas in ons netwerk geleidelijk af. Ook in de bredere Europese energievoorziening blijft aardgas nog een cruciale rol spelen.

Daarnaast willen we met onze infrastructuur de invoeding van hernieuwbare gassen zoals waterstof en groen gas stimuleren en faciliteren. Daarnaast werken we aan mogelijkheden voor warmte en ondergrondse opslag van CO₂ (Carbon Capture and Storage, CCS).

Onderhoud en besturing van ons netwerk

We stemmen onze onderhoudsfilosofie af op deze veranderende gasstromen. We plegen bovendien meer correctief in plaats van preventief onderhoud, waarbij we de betrouwbaarheid en veiligheid van ons systeem goed in de gaten houden. Door deze risicogebaseerde herziening van ons vervangings- en onderhoudsprogramma verminderen we de investeringen in onze bestaande infrastructuur. Dit levert een significante kostenreductie op.

Begin juli hebben we een nieuw besturingssysteem voor het gastransportnet in gebruik genomen. Met dit nieuwe besturingssysteem kunnen we de transportstromen accuraat volgen en nog beter voorspellen. Ook maakt de verbeterde functionaliteit van het systeem het besturen van andere energiestromen en verdere kostenbesparing mogelijk.

Stikstofinstallatie Zuidbroek versnelt beëindiging gaswinning

Om de gaswinning in Groningen te helpen minimaliseren en tegelijkertijd transportzekerheid te kunnen blijven bieden, is een reeks van maatregelen nodig, zoals hogere inzet van kwaliteitsconversie en de ombouw van ons netwerk naar hoogcalorisch aardgas. Deze set van maatregelen hebben wij in een addendum op ons Netwerkontwikkelingsplan in april aan de markt geconsulteerd. Ook de overstap naar hernieuwbare gassen kan een bijdrage leveren aan de reductie van de winning uit het Groningenveld.

We bereiden de bouw van een nieuwe stikstofinstallatie in Zuidbroek voor. Door deze voorziene bouw kan de inzet van kwaliteitsconversie worden vergroot. Stikstofinstallaties voegen stikstof toe aan hoogcalorisch aardgas (H-gas) uit Nederlandse en buitenlandse bronnen, waardoor het gas geschikt wordt gemaakt voor huishoudelijk gebruik. Na de verwachte ingebruikname van de nieuwe installatie, in het eerste kwartaal van 2022, kan een verdere reductie van de gaswinning in Groningen met ongeveer 7 miljard m³ per jaar gerealiseerd worden.

Gasunie kan de overgang van laagcalorisch naar hoogcalorisch gas faciliteren

Een aantal (grote) industrieën in Nederland gebruikt gezamenlijk ruim 5 miljard m³ laagcalorisch aardgas. Het ministerie van Economische Zaken en Klimaat heeft bij deze bedrijven aangedrongen op reductie van laagcalorisch aardgasverbruik door verduurzaming of overschakeling op hoogcalorisch gas. Indien bedrijven overstappen op hoogcalorisch gas zullen wij hen via specifieke netwerkmaatregelen faciliteren.

Bij de realisatie zullen de benodigde maatregelen, inclusief de taak voor Gasunie, in een wettelijk kader worden vastgelegd.

Het Klimaatakkoord: hoe dragen wij bij?

Begin juli 2018 heeft het kabinet de nieuwe Klimaatwet vastgesteld. Belangrijkste onderdeel van de wet is het streven naar 49% minder CO₂-uitstoot in 2030 ten opzichte van 1990 en 95% minder in 2050. Energie-infrastructuur wordt gezien als een van de sleutels voor het behalen van deze doelen. Zij speelt een verbindende en faciliterende rol in de energietransitie en vormt daarmee een belangrijk thema bij de onderhandelingen voor het Klimaatakkoord.

Deze onderhandelingen hebben al geleid tot een aantal gedragen hoofdlijnen waarbij de ontwikkeling van hernieuwbare gassen nadrukkelijk in beeld is. Gasunie participeert in de gesprekken en focust hierbij, naast infrastructuur, op de rol voor (duurzame) gassen in het energiesysteem.

Van aardgasinfrastructuur naar duurzame energie-infrastructuur

Ons netwerk transporteert nu vooral aardgas. De verwachting is dat in 2050 onze energiemix nog steeds voor meer dan 40% uit gasvormige energie bestaat. Ons bedrijf ontwikkelt zich dan ook van een bedrijf voor aardgasinfrastructuur naar een bedrijf voor duurzame energie-infrastructuur. Naast het goed blijven inspelen op de vraag naar infrastructuur voor aardgas, richten we ons hierbij specifiek op waterstof, groen gas, warmte en ondergrondse opslag van CO₂ (CCS).

Waterstof

Naar verwachting zal waterstof een grote rol van betekenis spelen in het toekomstige energiesysteem, als duurzame energiedrager en grondstof. Gasunie kan haar bestaande infrastructuur met beperkte aanpassing en tegen beperkte kosten geschikt maken voor transport en opslag van waterstof. Onze ambitie is om richting 2030 een landelijk dekkende basisstructuur voor waterstof door Nederland te realiseren, grotendeels op basis van bestaande leidingen. Daarnaast kijken wij samen met partners naar de opschaling van elektrolyzers, waarmee uit elektriciteit groene waterstof kan worden gemaakt. Tevens is Gasunie deelnemer in de Waterstof Coalitie, die de ambitie deelt om in 2030 3 tot 4 gigawatt aan groene waterstofcapaciteit te realiseren.

Groen gas

Naast waterstof biedt groen gas veel kansen. De verwachting is dat onze energiemix in 2023 minimaal 1 miljard m³ en in 2030 3 miljard m³ groen gas bevat. Samen met de regionale netbeheerders heeft Gasunie in 2018 een afwegingskader groen gas ontwikkeld. Hiermee kan de financieel meest aantrekkelijke optie voor invoeding van groen gas worden bepaald. Gezamenlijk verwachten we dat er een investering van ordegrrootte € 300 miljoen nodig is om de bestaande gasnetten geschikt te maken voor de beoogde inpassing van 3 miljard m³ groen gas in 2030. Specifiek wordt gekeken naar mogelijkheden rondom verzamelleidingen en invoeding in het landelijke netwerk via zogenaamde Groen Gas Boosters. De bouw van de eerste booster, samen met Enexis, is medio 2018 gestart. We blijven zoeken naar nieuwe mogelijkheden om de invoeding van groen gas door nieuwe aanbieders te helpen vereenvoudigen en te versnellen.

Warmte en CCS

In aanvulling op het faciliteren van duurzame gassen kijkt Gasunie naar de mogelijkheden om een rol te spelen in de ontwikkeling van infrastructuur voor warmte en CCS. Voor warmte geldt dat de focus ligt op de realisatie van een warmterotonde in Zuid-Holland. CCS is een tijdelijke oplossing voor industrieën waarvoor geen duurzamere alternatieven beschikbaar zijn. Hiermee kan al op korte termijn veel CO₂-emissies worden voorkomen.

Energie-infrastructuur zal moeten vernieuwen

Voor een succesvolle energietransitie is het verder koppelen van energiesystemen van groot belang. Uiteindelijk moeten we naar een energiesysteem waarin verschillende energievormen en -technologieën elkaar versterken. Vanuit onze ruime kennis en ervaring met grootschalig transport, de opslag van gassen en het balanceren van vraag en aanbod, kunnen we een goede bijdrage leveren aan verdere systeemintegratie. Met partners werken we aan voorstellen om tijdig nieuwe infrastructuur beschikbaar te maken en onze huidige infrastructuur waar nodig aan te passen.

In 2018 heeft Gasunie in samenwerking met TenneT en Enexis een systeemanalyse uitgevoerd. Daarin concludeerden we samen dat investeringen in technologieontwikkeling en demonstratieprojecten rondom waterstof en andere vormen van duurzame energie noodzakelijk zijn. Een belangrijk punt is het verlagen van de kosten voor waterstofproductie, -opslag en -transport zodat het aandeel waterstof op termijn significant kan groeien.

Ontwikkelingen regulering

Tarieven

De ACM heeft de tarieven van GTS voor 2019 inmiddels vastgesteld. Ook heeft zij een ontwerpbesluit opgesteld, naar aanleiding van de Europese netwerkcode betreffende transmissietariefstructuren (NC TAR), voor het wijzigen van de tarievencode, transportcode en begrippencode. Hiermee wordt een gewijzigde methodologie voor het bepalen van de tarieven vanaf tariefjaar 2020 geïntroduceerd. De ACM neemt hierover naar verwachting uiterlijk in oktober 2018 een definitief besluit.

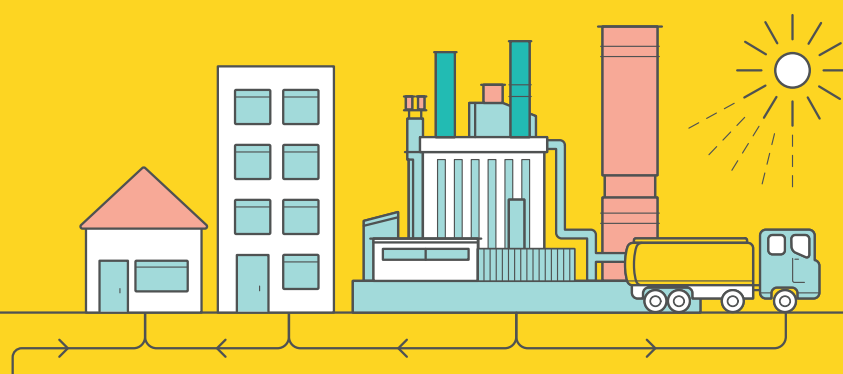
Daarnaast is de ACM met het oog op de verwachte dalende benutting van de gasinfrastructuur in Nederland een onderzoek gestart naar de lange-termijnontwikkeling en houdbaarheid van de transporttarieven.

Methode van regulering

In de aangepaste Gas- en Mijnbouwwet, die momenteel ter besluitvorming bij de Eerste Kamer ligt, is de wettelijke taak van kwaliteitsconversie uitgebreid naar kwaliteitsconversie die benodigd is voor de afbouw en minimalisering van de winning uit het Groningenveld. Hierdoor vallen onder andere de kosten van de nieuw te bouwen stikstoffabriek onder de wettelijke taak en mag GTS deze kosten in haar tarieven meenemen. Daarnaast heeft de ACM comfort gegeven aan GTS dat de efficiënte kosten hiervan niet mee zullen worden genomen in toekomstige benchmarks.

Wet Voortgang Energietransitie

Op 1 juli 2018 is de Wet Voortgang Energietransitie van kracht geworden. Het doel van deze wet is meer duidelijkheid te scheppen voor alle betrokkenen om te kunnen werken aan het realiseren van de energietransitie.

Resultaten eerste helft 2018

Gasunie Transport Services

Transport

De hoeveelheid getransporteerde energie is 2,2% gestegen van 494 TWh in het eerste halfjaar van 2017 naar 505 TWh in de eerste helft van 2018. Eind februari-begin maart is er een koude periode geweest met temperaturen van bijna -11°C. Deze dagen lieten ook het hoogste transport van de afgelopen wintermaanden zien.

Kwaliteitsconversie

Ten opzichte van 2017 is de G-gasproductie in het eerste halfjaar van 2018 verder beperkt. Dit leidde tot een hogere inzet van kwaliteitsconversie. In de eerste helft van 2017 werd 150 TWh H-gas geconverteerd naar G-gas, in 2018 was dat 169 TWh. Dit is een stijging van 12,7%. De benodigde hoeveelheid stikstof is gestegen van 0,95 miljard m³ in de eerste helft van 2017 naar 1,28 miljard m³ in de eerste helft van 2018.

Gashandelsplaats Title Transfer Facility (TTF)

Het gas in ons Nederlandse netwerk kan via de virtuele gashandelsplaats TTF door marktpartijen verhandeld worden. In de periode januari tot en met mei 2018 is in totaal 11.168 TWh gas op TTF verhandeld, vergeleken met 8.899 TWh in dezelfde periode van 2017, een stijging van ruim 25% als gevolg van de eerdergenoemde koude periode dit voorjaar. Er was vooral veel extra handel op de Over-The-Counter markt (OTC): 8.963 TWh. Daardoor vergrootte TTF haar voorsprong op de overige Europese gashandelsplaatsen in de eerste vijf maanden van 2018. Ondanks de afname van de productie uit het Groningenveld is hiermee de rol van TTF als liquide gashandelsplaats voor een goed functionerende Europese gasmarkt verder onderstreept.

Infrastructuur Outlook

Als voorbereiding op het Netwerk Ontwikkelingsplan 2020 zullen wij opnieuw met TenneT nationale energiescenario's ontwikkelen. Deze kunnen tevens de basis vormen voor het Investeringsplan van TenneT en de Europese Energiescenario's van ENTSOG (European Network of Transmission System Operators of Gas) en ENTSOE (European Network of Transmission System Operators of Electricity).

GTS werkt met TenneT aan de eerste Infrastructuur Outlook voor Nederland en Duitsland. Dit is een lange-termijnverkenning van de hoofdinfrastructuur voor elektriciteit en gas (aardgas en hernieuwbare gassen), ten behoeve van een betrouwbare en duurzame energievoorziening op lange termijn. Deze verkenning wordt dit najaar afgerond, zodat de resultaten in de definitieve afronding van het Klimaatakkoord kunnen worden meegenomen.

Gasunie Deutschland

Transport

In de eerste helft van 2018 heeft GUD 83 TWh gas getransporteerd (2017: 99 TWh). De capaciteitsbenutting op het Nord Stream entrypunt in Greifswald was 50%, vergeleken met bijna volledige benutting in de eerste helft van 2017. Het volume op het entrypunt van Noordzeegas in Emden en Dornum was ca. 18 TWh minder dan in de eerste helft van 2017. Dit was onder andere het gevolg van opzeggingen van capaciteitscontracten bij de grensovergangen Greifswald en Ellund. De opbrengsten van transportcapaciteit in het eerste halfjaar van 2018 waren hierdoor lager dan verwacht.

Nieuwe aansluitingen

De lopende aanvragen voor nieuwe netwerkaansluitingen, onder meer voor een geplande LNG-terminal nabij Hamburg (Brunsbüttel) en voor een energiecentrale van Volkswagen in Wolfsburg, zijn volop in ontwikkeling. Volkswagen heeft inmiddels de definitieve investeringsbeslissing genomen voor het energiecentraleproject. Het consortium GLNG van de geplande LNG-terminal, is voornemens de definitieve investeringsbeslissing eind 2019 te nemen. Voor beide projecten is GUD begonnen met de vergunningsprocedures.

Gashandelsplaats GASPOOL

In de periode januari tot en met mei 2018 is het verhandeld volume op de virtuele gashandelsplaats GASPOOL met 758 TWh duidelijk gestegen ten opzichte van dezelfde periode in 2017 (682 TWh). Dit was het gevolg van lage temperaturen in deze periode.

L-gas conversie

Door de afnemende productie van laagcalorisch gas moeten eindgebruikersinstallaties in Duitsland geschikt gemaakt worden voor H-gas. GUD heeft hiervoor sinds enkele jaren een programma ontwikkeld om zeker te stellen dat het gastransportnet optimaal benut blijft en om de transportzekerheid te kunnen blijven garanderen.

De eerste conversieprojecten zijn succesvol afgerond. In de eerste helft van 2018 vond de omschakeling van een gebied ten oosten van Hannover (Großburgwedel – Peine) plaats. De conversie van Bremen is begonnen en duurt tot 2019.

Participations

Het project om gastransport via de Balgzand Bacton Leiding (BBL) in beide richtingen mogelijk te maken, verloopt volgens planning. De verwachting is dat deze mogelijkheid vanaf het najaar 2019 voor klanten beschikbaar is. Doordat het gas in beide richtingen kan stromen, kunnen klanten meer profiteren van de koppeling tussen TTF en de Engelse gashandelsplaats NBP.

Om de bestaande functionaliteit van de aardgasbuffer Zuidwending beter te kunnen benutten, wordt gewerkt aan uitbreiding met een extra caverne. Naar verwachting zal de extra caverne eind 2020 operationeel zijn.

Business Development

Ontwikkeling projecten groen gas, warmte, waterstof en CCS

Onze projecten gericht op het bijdragen aan en versnellen van de energietransitie verlopen volgens verwachting:

- In Alkmaar werkt Gasunie New Energy samen met SCW Systems aan een installatie voor superkritische watervergassing. Deze technologie is in staat om ontwaterd zuiveringsslib onder hoge druk en bij hoge temperaturen om te zetten in groen gas.
- Op het gebied van warmte zijn we in 2017 samen met Havenbedrijf Rotterdam en een aantal andere partijen een groot onderzoek gestart naar de haalbaarheid en realisatiewijze van een grootschalige warmte-infrastructuur in Zuid-Holland: de Warmteronde Zuid-Holland.
- We werken met Havenbedrijf Rotterdam en EBN aan een project dat afvang, transport en opslag van CO₂ in lege gasvelden kan realiseren. Het onderzoek is inmiddels afgerond en hieruit blijkt dat het afvangen, transporteren en het opslaan van CO₂, diep onder de Noordzee, technisch haalbaar is, en kosteneffectief in vergelijking met andere maatregelen die bijdragen aan het realiseren van de Nederlandse klimaatdoelen. Gasunie draagt bij vanuit haar ervaring met de ontwikkeling van gasinfrastructuur en gastransport.
- Vorig jaar trad Gasunie toe tot het consortium North Sea Wind Power Hub, dat verder bestaat uit de bedrijven TenneT (Nederland en Duitsland), Energinet.dk en Havenbedrijf Rotterdam.

Meer uitgebreide informatie over de verschillende projecten is te lezen in ons jaarverslag 2017.

German LNG Terminal

Gasunie heeft samen met de bedrijven Oiltanking en Vopak Holding de joint venture "German Terminal GmbH" (GLNG) opgericht met als doel de ontwikkeling van een LNG-terminal in Noord-Duitsland. Deze kan een belangrijke bijdrage leveren aan de diversificatie van de Duitse energievoorziening. Duitsland is voor zijn elektriciteitsproductie bezig met de uitfasering van kernenergie en ook de inzet van (bruin)kolen staat onder druk. Aardgas wordt daarbij beschouwd als een goed alternatief.

De LNG-terminal is voorzien in Brunsbüttel, aan de Elbe ten noorden van Hamburg. De joint venture heeft inmiddels de formele interesse ontvangen van een aanzienlijk aantal bedrijven. Deze interesse weerspiegelt de mogelijkheden van de terminal, variërend van het opslaan van geïmporteerd vloeibaar aardgas, het omzetten naar gas, tot de verdere distributie in vloeibare vorm. LNG is vanwege de lagere milieubelasting en aangescherpte wetgeving hiervoor een schonere brandstofalternatief voor de scheepvaart en het zware wegtransport.

Veiligheidsresultaten

Veiligheid

Ten aanzien van veiligheid is de ambitie onder andere om de Total Reportable Frequency Index (TRFI) structureel te verlagen tot onder de 3,0. De TRFI is een ratio van het aantal 'reportable' ongevallen ten opzichte van het totaal aantal gewerkte uren.

In het eerste halfjaar van 2018 is de TRFI ruim binnen de gestelde norm gebleven. De actuele stand over de periode juli 2017 tot en met juni 2018 is 2,3. Dit is flink lager dan de stand in dezelfde periode van vorig jaar (4,0).

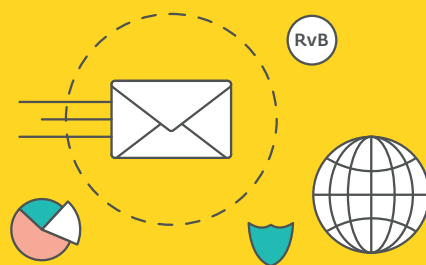
Leidingbeschadigingen

Ook het aantal leidingbeschadigingen met (de potentie tot) gasuitstroom vallen binnen onze veiligheidsambitie. De signaalwaarde is voor 2018 gesteld op minder dan 5 (minder dan 6 in 2017). Tot nu toe hebben er in 2018 twee leidingbeschadigingen plaatsgevonden. Bij een van deze twee leidingbeschadigingen vond daadwerkelijk gasuitstroom plaats. In het eerste halfjaar van 2018 hebben er in Nederland en Duitsland geen transportonderbrekingen plaatsgevonden als gevolg van leidingbeschadigingen.

Risicomanagement

Onze activiteiten zijn onderhevig aan risico's. Ons beleid is erop gericht deze zo goed mogelijk te beheersen. Voor de beoordeling van onze strategische risico's volgen wij de externe ontwikkelingen nauwgezet. Bij de beheersing van onze operationele risico's hebben we bijzondere aandacht voor veiligheid, milieu en ICT-security. De belangrijkste risico's zoals benoemd in het jaarverslag 2017 zijn nog steeds actueel en het totale risicoprofiel van Gasunie is het afgelopen halfjaar niet wezenlijk veranderd.

Bestuursverklaring

(in de zin van artikel 5:25d lid 2 sub c Wft)

De Raad van Bestuur verklaart dat, voor zover hen bekend,

1. De halfjaarrekening een getrouw beeld geeft van de activa, de passiva, de financiële positie en het resultaat van de vennootschap en de gezamenlijke in de consolidatie opgenomen ondernemingen; en dat
2. het halfjaarverslag een getrouw overzicht geeft van de belangrijke gebeurtenissen die zich in de eerste zes maanden van het desbetreffende boekjaar hebben voorgedaan en het effect daarvan op de halfjaarrekening, alsmede een beschrijving van de voornaamste risico's en onzekerheden voor de overige zes maanden van het desbetreffende boekjaar.

J.J. Fennema*, voorzitter

I.M. Oudejans*

U. Vermeulen

B.J. Hoevers

Groningen, 23 juli 2018

* Statutair bestuurder

Geconsolideerde halfjaarrekening

Verkorte geconsolideerde balans (vóór winstbestemming)

<i>In miljoenen euro's</i>	Nadere toelichting	30 juni 2018	31 december 2017
Activa			
Vaste activa			
materiële vaste activa		8 510,4	8.518,0*
investeringen in joint ventures		195,9	190,1
investeringen in geassocieerde deelnemingen		0,8	0,7
overige kapitaalbelangen	5	478,3	490,7
uitgestelde belastingvorderingen		393,2	404,2*
Totaal vaste activa		9 578,6	9 603,7
Totaal vlottende activa		251,2	248,2
Totaal activa		9 829,8	9 851,9

*) Aangepaste openingsbalans vanwege implementatie IFRS 15

<i>In miljoenen euro's</i>	Nadere toelichting	30 juni 2018	31 december 2017
Passiva			
Totaal eigen vermogen			
toekomend aan de aandeelhouder		5 740,3	5.774,9*
Langlopende verplichtingen			
rentedragende leningen	1, 5	2 832,2	2 842,9
uitgestelde belastingverplichtingen		169,5	166,9
langlopende contractverplichting		50,7	50,7*
overige langlopende verplichtingen		160,1	160,7
Totaal langlopende verplichtingen		3 212,5	3 221,2
Kortlopende verplichtingen			
kortlopende financieringsverplichtingen	2	675,6	602,8
handelsschulden en overige te betalen posten		201,4	252,973*
Totaal kortlopende verplichtingen		877,0	855,8
Totaal passiva		9 829,8	9 851,9

*) Aangepaste openingsbalans vanwege implementatie IFRS 15

Verkorte geconsolideerde winst- en verliesrekening

<i>In miljoenen euro's</i>	Nadere toelichting	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017
Voortgezette bedrijfsactiviteiten			
Opbrengsten	6, 7	671,4	739,7
Aan investeringen toegerekende kosten		36,0	51,6
Personeelskosten en overige bedrijfslasten		-267,5	-272,0
Afschrijvingskosten		-153,4	-147,7
Totale lasten		-384,9	-368,1
Bedrijfsresultaat	6	286,5	371,6
Financieringsbaten en -lasten		-34,4	-45,4
Resultaat (des)investerings geassocieerde deelnemingen		-	18,6
Aandeel in resultaat joint ventures		18,1	17,4
Aandeel in resultaat geassocieerde deelnemingen		0,1	1,4
Ontvangen dividend overige kapitaalbelangen		30,1	12,2
Resultaat vóór belastingen		300,4	375,8
Belastingen		-66,1	-84,7
Resultaat ná belastingen		234,3	291,1
Resultaat over de periode		234,3	291,1
Toe te rekenen resultaat aan aandeelhouder		234,3	291,1

Geconsolideerd overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten

<i>In miljoenen euro's</i>	Nadere toelichting	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017
<i>Resultaat na belastingen zoals opgenomen in de geconsolideerde winst- en verliesrekening</i>		234,3	291,1
Saldo van actuariële winsten en verliezen terzake van personeelsbeloningen,	4	-0,4	4,1
waarvan vennootschapsbelasting		0,2	-1,1
<i>Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie niet worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening</i>		-0,2	3,0
Mutatie van tegen reële waarde gewaardeerde overige kapitaalbelangen	6	-12,4	6,9
Mutaties in de cashflow hedge reserves bij joint ventures en geassocieerde deelnemingen gewaardeerd op nettovermogenswaarde		3,7	9,2
waarvan vennootschapsbelasting		-0,9	-2,3
Mutatie in cash flow hedge reserve		-0,4	-0,4
waarvan vennootschapsbelasting		0,1	0,1
<i>Totaal van de resultaten verwerkt in het eigen vermogen, welke bij realisatie worden geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening</i>		-9,9	13,5
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten		224,2	307,6
Toe te rekenen aan aandeelhouder		224,2	307,6

Geconsolideerd mutatieoverzicht van het eigen vermogen

<i>In miljoenen euro's</i>	Aandelen kapitaal	Cash flow hedge reserve	Reële waarde reserve	Overige reserves	Onverdeeld resultaat	Totaal
Eerste halfjaar 2018						
Stand per 1 januari 2018	0,2	-36,8	317,9	5234,1*	259,5	5 774,9
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	2,5	-12,4	-0,2	234,3	224,2
Uitgekeerd dividend 2017	-	-	-	-	-258,8	-258,8
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	0,7	-0,7	-
Stand per 30 juni 2018	0,2	-34,3	305,5	5 234,6	234,3	5 740,3
Eerste halfjaar 2017						
Stand per 1 januari 2017	0,2	-46,3	297,4	5161,7*	183,5	5 596,5
Totaal van de gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten over het boekjaar	-	6,6	6,9	3,0	291,1	307,6
Uitgekeerd dividend 2016	-	-	-	-	-110,1	-110,1
Toegevoegd aan de overige reserves	-	-	-	73,4	-73,4	0,0
Stand per 30 juni 2017	0,2	-39,7	304,3	5 238,1	291,1	5 794,0

*) Aangepaste openingsbalans vanwege implementatie IFRS 15

Verkort geconsolideerd kasstroomoverzicht

<i>In miljoenen euro's</i>	Nadere toelichting	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017
Kasstroom uit bedrijfsoperaties		438,1	587,8
Rente, vennootschapsbelasting en overige		-78,6	-146,2
Kasstroom uit operationele activiteiten		359,5	441,6
Kasstroom uit investeringsactiviteiten		-167,8	-92,4
Kasstroom uit financieringsactiviteiten			
Aflossingen van langlopende schulden	3	-10,7	-760,7
Mutatie kortlopende financieringsverplichtingen	3	72,8	315,5
Uitgekeerd dividend		-258,8	-110,1
Kasstroom uit financieringsactiviteiten		-196,7	-555,3
Mutatie geldmiddelen en kasequivalenten		-5,0	-206,1
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo vorig jaar		41,2	238,4
Geldmiddelen en kasequivalenten ultimo dit jaar		36,2	32,3
		-5,0	-206,1

Toelichting op de verkorte geconsolideerde financiële overzichten

Aard der bedrijfsactiviteiten

De N.V. Nederlandse Gasunie (Gasunie) is een Europees gasinfrastructuur bedrijf. Het netwerk van Gasunie is één van de grootste gastransport-hogedruknetten in Europa en bestaat uit ongeveer 15.500 kilometer pijpleiding in Nederland en Noord-Duitsland, tientallen installaties en ongeveer 1.300 gasontvangststations. De jaarlijkse doorzet van gas bedraagt circa 1.250 TWh (125 miljard m³). Gasunie dient het algemeen belang in de markten waarin ze actief is en streeft ernaar een optimale waarde te creëren voor haar stakeholders. Gasunie biedt transportdiensten aan via haar dochterondernemingen Gasunie Transport Services B.V. in Nederland en Gasunie Deutschland Transport Services GmbH in Duitsland. Daarnaast biedt ze ook andere diensten aan op het gebied van gasinfrastructuur, waaronder gasopslag, LNG-opslag en het certificeren van groen gas via haar dochterbedrijf, Vertogas. Gasunie wil haar infrastructuur en kennis inzetten voor verdere ontwikkeling en integratie van hernieuwbare energiebronnen, en van groen gas in het bijzonder.

De vennootschap is statutair gevestigd te Groningen op Concourslaan 17, ingeschreven onder KvK-nummer 02029700.

Alle op balansdatum uitstaande aandelen worden gehouden door de Staat der Nederlanden.

Seizoensinvloed

De kernactiviteit van Gasunie Transport Services B.V., Gasunie Grid Services B.V., Gasunie Deutschland Transport Services GmbH en BBL Company V.O.F. is het transport van aardgas door hun gastransportnet. De omzet bestaat uit de verkoop van de beschikbare transportcapaciteit en transport gerelateerde diensten. Onze klanten kunnen contracten afsluiten waarmee zij capaciteit boeken op bepaalde entry- en exitpunten in het gastransportnet gedurende een bepaalde periode (jaar, kwartaal, maand of dag). Er is een seizoen patroon in de door onze klanten gecontracteerde regionale transportcapaciteit in Nederland: in de winter wordt meer capaciteit gecontracteerd dan in de zomer. De omzet wordt gerealiseerd door de verkochte transportcapaciteit en staat los van het daadwerkelijk getransporteerd volume. Met name de kosten van netwerkbeheer zijn daarentegen wel afhankelijk van het getransporteerd volume.

Uitgangspunten voor de grondslagen

Op grond van de Verordening (EG) nr. 1606/2002 van het Europees Parlement dient de vennootschap haar geconsolideerde financiële overzichten op te stellen in overeenstemming met de bepalingen van de International Financial Reporting Standards (IFRS), zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling toegepast bij het opstellen van de geconsolideerde halfjaarrekening 2018 zijn consistent met de toegepaste grondslagen bij het opstellen van de geconsolideerde jaarrekening 2017 met uitzondering van IFRS 9 en IFRS 15 die per 1 januari 2018 van kracht zijn geworden. De verwerking van deze standaarden is hieronder weergegeven.

IFRS 9 Financiële instrumenten

IFRS 9 ziet op de classificatie en waardering van financiële instrumenten en vervangt (onder andere) IAS 39. In de geconsolideerde halfjaarrekening is een aantal financiële instrumenten opgenomen die binnen de reikwijdte van IFRS 9 vallen. Dit betreft voor de activa de volgende posten: investeringen in overige kapitaalbelangen, vorderingen op joint ventures, leningen aan derden en handels- en overige vorderingen. Deze activa worden op geamortiseerde kostprijs gewaardeerd met uitzondering van de investeringen in overige kapitaalbelangen welke tegen reële waarde worden gewaardeerd waarbij waarde mutaties via het eigen vermogen worden verwerkt. Invoering van IFRS 9 heeft geen invloed op de classificatie of waardering van deze financiële instrumenten.

De vennootschap past de zogenaamde “simplified approach” toe voor het waarderen van de handelsdebiteuren omdat uit nadere analyse bleek dat deze voortvloeien uit de omzet die onder IFRS 15 valt en deze geen significante financieringscomponent bevatten.

Onder de simplified approach wordt bij eerste waardering van de vordering een voorziening gevormd ter dekking van de verwachte niet-betaling. Deze verwachting wordt gebaseerd op historische betalingsgegevens. Voor het bepalen hiervan heeft Gasunie een analyse gemaakt van het gehanteerde kredietbeleid en de oninbaarheid van haar handelsvorderingen in de afgelopen 5 jaar. Deze oninbaarheid is uiterst beperkt in frequentie en omvang; deze laatste ligt tussen 0,00% en 0,04%. Ook voor de komende 12 maanden is het kredietrisico zeer beperkt.

Gegeven de zeer beperkte omvang en de lage frequentie van de afboekingen op handelsvorderingen is een opslag voor verwachte kredietverliezen niet materieel. Gasunie blijft het betaaldedrag van haar debiteuren monitoren. Als er voldoende aanwijzingen zijn dat een vordering oninbaar is geworden wordt een voorziening gevormd.

Ten aanzien van passiva brengt IFRS 9 ten opzichte van IAS 39 alleen wijzigingen met zich mee in de classificatie en waardering van passiva die op reële waarde worden gewaardeerd waarbij het resultaat in de winst- en verliesrekening wordt genomen. De geconsolideerde jaarrekening bevat geen van deze passiva.

Tot slot bevat de geconsolideerde halfjaarrekening twee cash flow hedges. Dit betreft de cash flow hedge van de N.V. Nederlandse Gasunie gerelateerd aan een tweetal obligatieleningen en de cash flow hedge van Gate terminal B.V., een 100%-groepsmaatschappij van de joint venture Gate terminal C.V. De resultaten van deze Hedges worden verwerkt via het Eigen Vermogen (“Fair Value through Other Comprehensive Income”) en worden bij realisatie geherclassificeerd naar de winst- en verliesrekening. Deze verwerkingswijze blijft onder IFRS 9 gehandhaafd.

Samenvattend kan gesteld worden dat de toepassing van IFRS 9 geen wijziging in de classificatie of waardering van financiële instrumenten van de vennootschap met zich meebrengt.

IFRS 15: omzet uit klantcontracten

IFRS 15 is van kracht per 1 januari 2018 en vervangt IAS 18. De vennootschap heeft de richtlijn volgens de retrospectieve methode geïmplementeerd waarbij gebruik wordt gemaakt van de bepaling om contracten die zijn afgelopen vóór 1 januari 2017 buiten beschouwing te laten.

De vennootschap heeft in het kader van de implementatie van IFRS 15 een analyse gemaakt van haar lopende contracten met afnemers en hierbij aandacht besteed aan de contractvoorwaarden, de tariefstructuren, de looptijd van de contracten en eventuele bijzondere bepalingen. Doel van deze analyse was te bepalen of IFRS 15 invloed heeft op de waardering van haar contracten en of eventuele kortingen, vooruitbetalingen of vooruit geleverde diensten leiden tot nieuwe contractactiva of -passiva.

Implementatie van IFRS 15 leidt niet tot een aanpassing in de waardering of verwerking van de reguliere transport- en opslagcontracten. Wel zijn drie bijzondere contractbepalingen geïdentificeerd die vóór 1 januari 2018 zijn aangegaan die hebben geleid tot een aanpassing van de openingsbalans op 1 januari 2018. Daarnaast is een reeds bestaande contractverplichting opnieuw beoordeeld en geherclassificeerd van kortlopende naar langlopende verplichtingen. De invloed op de openingsbalans op 1 januari 2018 is in onderstaande tabel weergegeven.

<i>In miljoenen euro's</i>	31 dec. 2017	retrospectieve toepassing IFRS 15	1 januari 2018
Materiele vaste activa	8 499,9	18,1	8 518,0
Uitgestelde belastingvordering	402,0	2,2	404,2
Totaal wijziging activa		20,3	
Eigen Vermogen	5 782,3	-7,3	5 775,0
Langlopende contractverplichting	-	50,7	50,7
Handelsschulden en overige te betalen posten	276,0	-23,1	252,9
Totaal wijziging passiva		20,3	

De invloed van de implementatie op het resultaat na belastingen bedraagt € 0,5 miljoen over het eerste halfjaar van 2017 en 2018.

IFRS 15 schrijft voor dat de vennootschap toelicht hoe haar opbrengsten op te delen zijn naar de manier waarop economische factoren de aard, omvang, timing, en onzekerheid van de kasstromen beïnvloeden. Deze opdeling is opgenomen in de toelichting onder noot 7.

IFRS 16 Leases

IFRS 16 Leases wordt vanaf het boekjaar 2019 effectief. Gasunie zal deze standaard via de zogenaamde "modified retrospective approach" implementeren waarbij de resterende leaseverplichtingen gediscoteerd tegen de incrementele rentevoet als verplichting op de balans worden gepresenteerd. Het actief of het gebruiksrecht dat met de lease is verbonden zal tegen dezelfde waarde aan de actiefzijde worden gepresenteerd.

De vennootschap heeft onderzocht in hoeverre dit materiële invloed zal hebben op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap in de periode van eerste toepassing en in hoeverre dit zal leiden tot additionele toelichtingen. Naar verwachting is er geen materiële invloed op het eigen vermogen en resultaat van de vennootschap. Wel zal er een verschuiving van bedrijfslasten naar rente- en afschrijvingslasten plaatsvinden. Daarnaast zullen zowel de materiële vaste activa als de kort- en langlopende verplichtingen toenemen. De vennootschap verwacht dat deze balansverlenging tussen de 75 en 125 miljoen euro zal bedragen. Voorts zal er in het kasstroomoverzicht een verschuiving plaatsvinden van operationele kasstromen naar financieringskasstromen. Tot slot verwacht de vennootschap aanvullende toelichtingen op te stellen inzake de leaseverplichtingen bij de afschrijvingslasten en de financieringslasten.

Overeenstemmingsverklaring

De halfjaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de IFRS-standaard 'Tussentijdse financiële verslaggeving' (IAS 34), zoals aanvaard binnen de Europese Unie en van kracht op 30 juni 2018.

Op de halfjaarrekening heeft geen accountantscontrole plaatsgevonden. Wel heeft een beoordeling plaatsgevonden door de onafhankelijke accountant.

Oordelen en schattingen door het management

Het management maakt bij het opstellen van de halfjaarrekening schattingen en beoordelingen, die de gerapporteerde bedragen voor activa en passiva op balansdatum en het resultaat over het halve boekjaar beïnvloeden.

De invloed van oordelen en schattingen zijn significant bij de waardering van vaste activa, klantcontracten, handelsdebiteuren, voorziening voor opruimingskosten en saneringen, uitgestelde belastingen, pensioenen en overige kapitaalbelangen en bij de classificatie van kapitaalsbelangen in het kader van IFRS 10 Consolidated Financial Statements en IFRS 11 Joint Arrangements.

Nadere toelichting

1. Rentedragende leningen

Het totaalbedrag van € 2.832,2 miljoen (ultimo 2017: € 2.842,9 miljoen) aan langlopende leningen bestaat voor € 2.250,0 miljoen (ultimo 2017: € 2.250,0 miljoen) uit langlopende obligaties en voor € 582,2 miljoen (ultimo 2017: € 592,9 miljoen) uit onderhandse leningen.

Mutatieoverzicht rentedragende leningen

<i>In miljoenen euro's</i>	Eerste Halfjaar 2018	2017
Stand per 1 januari	2 842,9	3164,3
Getrokken op onderhandse faciliteiten en uitgegeven obligatieleningen	-	-
Aflossingsverplichtingen in volgend boekjaar	-10,7	-321,4
Stand per 30 juni/31 december	2 832,2	2842,9

Overzicht toekomstige aflossingen

<i>In miljoenen euro's</i>	30 juni 2018	2017
Aflossingsverplichting in		
2018	310,7	321,4
2019	321,5	321,5
2020	21,4	21,4
2021	800,0	800,0
2022	625,0	625,0
na 2022	1 075,0	1 075,0
Totaal van de aflossingsverplichtingen	3 153,6	3 164,3

De vennootschap heeft een rekening-courant faciliteit van € 25 miljoen (ultimo 2017: € 25 miljoen), een gecommiteerde kredietfaciliteit van € 680 miljoen (ultimo 2017: € 680 miljoen), een Commercial Paper programma ter grootte van € 750 miljoen (ultimo 2017: € 750 miljoen) en een Medium Term Note (MTN) programma ter grootte van € 7,5 miljard (ultimo 2017: € 7,5 miljard).

Binnen het MTN-programma is op 30 juni 2018 € 5,0 miljard beschikbaar voor nieuwe emissies.

Inzake de rentedragende leningen en overige faciliteiten zijn geen zekerheden gesteld door de N.V. Nederlandse Gasunie.

2. Kortlopende financieringsverplichtingen

<i>In miljoenen euro's</i>	30 juni 2018	31 dec. 2017
Aflossingsverplichtingen op langlopende leningen	321,4	321,4
Kortlopende leningen	335,1	268,0
Kortlopende leningen aan joint ventures	19,1	13,3
Totaal kortlopende financieringsverplichtingen	675,6	602,7

De vennootschap heeft in het eerste halfjaar van 2018 € 10,7 miljoen (eerste halfjaar 2017: € 760,7 miljoen) aan langlopende leningen afgelost.

3. Personeelsbeloningen

De waardering van de pensioenverplichting in overeenstemming met IAS 19 Employee Benefits (Revised) vindt jaarlijks plaats in de tweede helft van het jaar. Per balansdatum is een indicatieve berekening gemaakt van de pensioenverplichtingen rekening houdend met onderstaande gewijzigde aannames.

De aannames die ten grondslag liggen aan de berekening van de pensioenverplichtingen zijn als volgt: inflatie 1,85% % (ultimo 2017: 1,9%), de verwachte jaarlijkse salarisverhoging 2,7 % (ultimo 2017: 2,7%) en de verwachte pensioenstijging van gepensioneerden 1,7 % (ultimo 2017: 1,7%).

De voorziening voor pensioenverplichtingen heeft betrekking op de pensioenregeling van de werknemers die voor 2012 in dienst zijn getreden bij Gasunie Deutschland. Deze wordt behandeld als een toegezegd-pensioenregeling.

De voorziening voor pensioenverplichtingen voor werknemers in Duitsland betreft de contante waarde van de toegekende pensioenaanspraken op 30 juni 2018 ter grootte van € 90,1 miljoen (ultimo 2017: € 88,1 miljoen).

Het totaal van rechtstreeks in het eigen vermogen verwerkte actuariële resultaten over het eerste halfjaar 2018 bedraagt € 0,4 miljoen nadelig (eerste halfjaar 2017: € 4,1 miljoen voordelig).

Het cumulatieve saldo van de actuariële winsten en verliezen, die rechtstreeks in het eigen vermogen zijn verwerkt, bedraagt per 30 juni 2018: € 26,7 miljoen nadelig (ultimo 2017: € 26,3 miljoen nadelig).

4. Overige langlopende verplichtingen

De 'overige langlopende verplichtingen' bestaan uit de 'uitgestelde belastingverplichtingen' en de 'voorzieningen'. Tot 30 juni 2018 is er geen grote dotatie aan of vrijval van de voorzieningen geweest.

5. Financiële instrumenten

De volgende methoden zijn toegepast door de N.V. Nederlandse Gasunie om de reële waarde van financiële instrumenten te benaderen:

- Handelsvorderingen, belastingen en sociale premie, overige vorderingen, geldmiddelen en kasequivalenten, kortlopende financieringsverplichtingen exclusief aflossingsverplichtingen op langlopende leningen, handelsschulden, belastingverplichtingen en overige schulden en overlopende passiva benaderen met hun boekwaarde de reële waarde als gevolg van de korte vervalttermijn van deze instrumenten;
- De overige kapitaalbelangen zijn gewaardeerd tegen de reële waarde welke wordt gebaseerd op de contante waarde van de verwachte kasstromen. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het risicoprofiel, waaronder het kredietrisico, van de overige kapitaalbelangen;
- De rentedragende leningen en aflossingsverplichtingen op langlopende leningen betreffen obligaties met een notering op de beurs van Amsterdam en onderhandse leningen. De reële waarde van de obligaties betreft de marktwaarde tegen de slotkoers op balansdatum. De reële waarde van de onderhandse leningen is berekend door middel van het disconteren van de toekomstige kasstromen tegen de actuele rentecurve. Bij de bepaling van de disconteringsvoet is rekening gehouden met het eigen risicoprofiel, waaronder het kredietrisico.

De N.V. Nederlandse Gasunie hanteert de volgende hiërarchie van waarderingstechnieken voor het bepalen en waarderen van de fair value van de financiële instrumenten in de balans:

Niveau 1:	Op basis van prijzen op actieve markten voor hetzelfde instrument;
Niveau 2:	Op basis van prijzen op actieve markten voor vergelijkbare instrumenten of op basis van andere waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens zijn ontleend direct of indirect aan zichtbare marktgegevens; en
Niveau 3:	Op basis van waarderingstechnieken waarbij alle significante benodigde gegevens niet zijn ontleend aan zichtbare marktgegevens.

De in de balans op reële waarde gewaardeerde activa en passiva zijn volgens de volgende hiërarchie bepaald:

<i>In miljoenen euro's</i>	Totaal	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3
30 jun. 2018				
- overige kapitaalbelangen	478,3	-	-	478,3
31 dec. 2017				
- overige kapitaalbelangen	490,7	-	-	490,7

De overige kapitaalbelangen zijn een belang van 9% in Nord Stream AG, 12,7% in PRISMA European Capacity Platform GmbH en 12,5% in EDSN.

De belangen in Nordstream AG, PRISMA European Capacity Platform GmbH en Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V worden gewaardeerd tegen reële waarde. N.V. Nederlandse Gasunie hanteert bij het bepalen van de reële waarde van relevante activa een disconteringsvoet die gebaseerd is op de risicovrije rente vermeerderd met een passende risico-opslag. Deze door Gasunie gehanteerde disconteringsvoet varieert van 4% tot 7% na belastingen, afhankelijk van het risicoprofiel van het te waarderen actief.

Vanaf 2008 heeft N.V. Nederlandse Gasunie een belang van 9% verkregen in Nord Stream AG, welke twee gaspijpleidingen door de Baltische Zee van Rusland naar Duitsland opereert. Het kapitaalbelang in Nord Stream AG wordt gehouden door Gasunie Infrastructuur AG en is bedoeld als een investering met een duurzaam karakter die dienstbaar is aan de doelstellingen van de N.V. Nederlandse Gasunie.

De verwachte kasstromen zijn gebaseerd op contractueel gemaakte afspraken. Indien de disconteringsvoet wijzigt met 0,5%-punt, dan leidt dit indicatief (onder overige gelijkblijvende omstandigheden) tot een wijziging in de reële waarde van € 24 miljoen (ultimo 2017: € 24 miljoen).

De waardering wordt gebaseerd op de contante waarde van de kasstromen gebruik makend van een calculatiemodel welke jaarlijks door Nord Stream AG wordt geactualiseerd in het kader van het businessplan. Dit model wordt ter beoordeling en goedkeuring voorgelegd aan de aandeelhouders van Nord Stream AG. Het model wordt voorts door het management van de N.V. Nederlandse Gasunie getoetst aan de hand van de periodieke rapportages van Nord Stream AG.

De belangen in PRISMA European Capacity Platform GmbH en Energie Data Services Nederland (EDSN) B.V. worden gewaardeerd tegen reële waarde. Vanwege de relatief beperkte materialiteit van deze kapitaalbelangen is een gevoeligheidsanalyse van de reële waarde berekening niet vermeld.

De mutaties in de overige kapitaalbelangen zijn als volgt:

<i>In miljoenen euro's</i>	eerste halfjaar 2018	2017
Stand per 1 januari	490,7	470,2
Mutatie reële waarde rechtstreeks verwerkt in het eigen vermogen	-12,4	20,5
Stand per 30 juni/ 31 december	478,3	490,7

Onderstaand is een vergelijking opgenomen van de financiële instrumenten waarvan de boekwaarde geen benadering is van de reële waarde:

<i>In miljoenen euro's</i>	30 juni 2018		31 dec. 2017	
	Boekwaarde	Reële waarde	Boekwaarde	Reële waarde
Rentedragende leningen	2 832,2	3 115,9	2 842,9	3 146,8
Kortlopend deel van de rentedragende leningen	321,3	321,7	321,4	322,2

6. Financiële informatie per segment

De informatie wordt gesegmenteerd naar de activiteiten van de groep. De operationele segmenten weerspiegelen de managementstructuur van de groep. De volgende segmenten worden onderscheiden:

- **Gasunie Transport Services**
Dit segment beslaat het netbeheer in Nederland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- **Gasunie Deutschland**
Dit segment beslaat het netbeheer Duitsland en is verantwoordelijk voor de aansturing van transport, de ontwikkeling van leidingnet en bijbehorende installaties en het bevorderen van de marktwerking.
- **Participations**
Dit segment richt zich op het optimaal benutten van de bestaande deelnemingen, het ontwikkelen van projecten ten behoeve van de energietransitie en het faciliteren van de komst van nieuwe gasstromen naar Noordwest-Europa via LNG-aanvoer en lange afstandspijpleidingen. Deelname in (inter)nationale projecten op het gebied van aardgasinfrastructuur in Nederland en Duitsland maakt hiervan eveneens deel uit. Onder dit segment vallen tevens de joint arrangements voor pijpleidingen die het Gasunie-transportnet verbinden met buitenlandse markten, zoals de BBL-leiding naar het Verenigd Koninkrijk.

De grondslagen van waardering en resultaatbepaling van de segmenten wijken niet af van de grondslagen zoals die in de geconsolideerde en vennootschappelijke jaarrekening worden gehanteerd.

De verplichtingen, opbrengsten en resultaten van een segment omvatten zowel posten die rechtstreeks tot dat segment behoren als posten die redelijkerwijs aan dat segment kunnen worden toegerekend. De transactie prijzen voor leveringen tussen segmenten worden bepaald op zakelijke basis.

Informatie over opbrengsten en resultaat

<i>In miljoenen euro's</i>	Opbrengsten		Segmentresultaat	
	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017
Segmenten				
- Gasunie Transport Services	514,7	588,6	213,4	295,5
- Gasunie Deutschland	109,8	108,3	48,4	47,8
- Participations	67,8	60,4	25,8	28,3
Inter-segment	-20,9	-17,6	-1,1	
Segmententotaal	671,4	739,7	286,5	371,6
Niet-gealloceerde financiële baten en lasten			13,9	4,2
Resultaat vóór belastingen			300,4	375,8
Belastingen			-66,1	-84,7
Opbrengsten en resultaat na belastingen over de periode	671,4	739,7	234,3	291,1

Gedurende het eerste halfjaar 2018 heeft het segment Gasunie Transport Services voor € 7,5 miljoen (eerste halfjaar 2017: € 4,2 miljoen), het segment Gasunie Deutschland voor € 0,1 miljoen (eerste halfjaar 2017: € 0,1 miljoen) en het segment Participations & Business Development voor € 13,3 miljoen (eerste halfjaar 2017: € 13,3 miljoen) aan inter-segment diensten geleverd.

7. Omzetverantwoording

IFRS 15 schrijft voor dat de vennootschap haar opbrengsten indeelt naar de manier waarop economische factoren de aard, omvang, timing, en onzekerheid van de kasstromen beïnvloeden. De omzet van Gasunie wordt hierbij onderverdeeld in twee categorieën. De eerste betreft de omzet gereguleerde transport- en aanverwante diensten, waarbij de inkomsten elke 5 jaar door de toezichthouder in Nederland en Duitsland wordt vastgesteld. Het tweede betreft de niet-gereguleerde diensten, waarbij de inkomsten worden bepaald door tarieven en volumes die in de markt tot stand komen.

De omzet gereguleerde diensten betreffen de segmenten Gasunie Transport Services en Gasunie Deutschland. De niet-gereguleerde diensten betreffen het segment Participations. Intersegment diensten zijn geëlimineerd.

In onderstaande tabel is de opbrengst van beide categorieën weergegeven:

<i>In miljoenen euro's</i>	eerste halfjaar 2018	eerste halfjaar 2017
Omzetcategorie		
Omzetgereguleerde diensten	624,5	696,9
overige diensten	67,8	60,4
Inter-segment	-20,9	-17,6
Segmententotaal	671,4	739,7

De Raad van Bestuur,

J.J. Fennema*, voorzitter

I.M. Oudejans*

U. Vermeulen

B.J. Hoevers

Groningen, 23 juli 2018

* Statutair bestuurder

Beoordelingsverklaring

Aan: de Raad van Bestuur van de N.V. Nederlandse Gasunie

Opdracht

Wij hebben de in dit halfjaarbericht opgenomen verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie van N.V. Nederlandse Gasunie te Groningen bestaande uit de verkorte geconsolideerde balans per 30 juni 2018, de verkorte geconsolideerde winst-en-verliesrekening, het geconsolideerde overzicht van gerealiseerde en niet-gerealiseerde resultaten, het geconsolideerde mutatieoverzicht eigen vermogen en het verkorte geconsolideerde kasstroomoverzicht over de periode van 1 januari 2018 tot en met 30 juni 2018 en de toelichting, beoordeeld. De raad van bestuur van de vennootschap is verantwoordelijk voor het opstellen en het weergeven van de tussentijdse financiële informatie in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie. Het is onze verantwoordelijkheid een conclusie te formuleren bij de tussentijdse financiële informatie op basis van onze beoordeling.

Werkzaamheden

Wij hebben onze beoordeling van de tussentijdse financiële informatie verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder Standaard 2410, 'Het beoordelen van tussentijdse financiële informatie door de accountant van de entiteit'. Een beoordeling van tussentijdse financiële informatie bestaat uit het inwinnen van inlichtingen, met name bij personen die verantwoordelijk zijn voor financiën en verslaggeving, en het uitvoeren van cijferanalyses en andere beoordelingswerkzaamheden. De reikwijdte van een beoordeling is aanzienlijk geringer dan die van een controle die is uitgevoerd in overeenstemming met de Nederlandse controlestandaarden en stelt ons niet in staat zekerheid te verkrijgen dat wij kennis hebben genomen van alle aangelegenheden van materieel belang die bij een controle onderkend zouden worden. Om die reden geven wij geen controleverklaring af.

Conclusie

Op grond van onze beoordeling is ons niets gebleken op basis waarvan wij zouden moeten concluderen dat de verkorte geconsolideerde tussentijdse financiële informatie over de periode van 1 januari 2018 tot en met 30 juni 2018 niet, in alle van materieel belang zijnde aspecten, is opgesteld in overeenstemming met IAS 34 'Tussentijdse financiële verslaggeving' zoals aanvaard binnen de Europese Unie.

Groningen, 23 juli 2018

PricewaterhouseCoopers Accountants N.V.

drs. W.A. Schouten RA